

בדין מזונות עיקר והשאר טפל

א. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לו עמוד ב

חביץ קדרה, וכן דייסא; רב יהודה אמר: שהכל נהיה בדברו; רב כהנא אמר: בורא מיני מזונות. בדייסא גרידא כולי עלמא לא פליגי דבורא מיני מזונות, כי פליגי - בדייסא כעין חביץ קדרה, רב יהודה אמר: שהכל - סבר דובשא עיקר; רב כהנא אמר: בורא מיני מזונות - סבר סמידא עיקר. אמר רב יוסף: כותיה דרב כהנא מסתברא, דרב ושמואל דאמרי תרוייהו: כל שיש בו מחמשת המינין מברכין עליו בורא מיני מזונות. גופא, רב ושמואל דאמרי תרוייהו: כל שיש בו מחמשת המינין מברכין עליו בורא מיני מזונות; ואיתמר נמי, רב ושמואל דאמרי תרוייהו: כל שהוא מחמשת המינין מברכין עליו בורא מיני מזונות. וצריכא: דאי אשמעינן כל שהוא - הוה אמינא משום דאיתיה בעיניה, אבל על ידי תערובות - לא, קא משמע לן, כל שיש בו וכו'.

ב. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לט עמוד א

אמר רב אשי, כי הוינן בי רב כהנא אמר לן: תבשילא דסלקא דלא מפשו בה קמחא - בורא פרי האדמה, דלפתא, דמפשו בה קמחא טפי - בורא מיני מזונות; והדר אמר: אידי ואידי בורא פרי האדמה, והאי דשדי בה קמחא טפי - לדבוקי בעלמא עבדי לה.

ג. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לז עמוד ב

אמר רבא: האי ריהטא דחקלאי דמפשי ביה קמחא - מברך בורא מיני מזונות. מאי טעמא - דסמידא עיקר. דמחוזא דלא מפשי ביה קמחא - מברך עליו שהכל נהיה בדברו. מאי טעמא - דובשא עיקר. והדר אמר רבא: אידי ואידי בורא מיני מזונות; דרב ושמואל דאמרי תרוייהו: כל שיש בו מחמשת המינים מברכין עליו בורא מיני מזונות.

ד. חדושי הריטב"א מסכת ברכות דף לט עמוד א

ולא היא אידי ואידי בורא פרי האדמה והאי דמפשי ביה קמחא לדבוקי בעלמא הוא. פירוש וכיון דלאו מעיקר תבשילא [אינו מברך עליו בורא מיני מזונות אף על גב דמפשי ביה קמחא משום דקמחא בההיא תבשילא לא אתי לכוונת אכילתו כלל אלא לדבוקי בעלמא כמו שנכתב לעיל. והיכי דהוי מעיקר תבשילא שמכיון בקמחא לאכילתו] אפילו פורתא מברך בורא מיני מזונות. דהא קיימא לן כרב ושמואל דאמרי כל שיש בו מחמשת המינים בתחלה בורא מיני מזונות ולבסוף ברכה אחת מעין שלש. ומיהו דוקא בדאית ביה כזית בכדי אכילת פרס דאי לא לא חשיב כלל:

ה. הלכות ברכות לריטב"א פרק א אות כח

כל תבשיל שיש בו שום תערובת קמה של חמשת המינין אפילו הוא טפל והשאר עיקר ויש בו כזית בכדי אכילת פרס, הרי הוא כאילו היה עיקר ומברך עליו תחילה בורא מיני מזונות ולאחריו ברכה אחת מעין שלש, במה דברים אמורים כשהוא מעיקר התבשיל אבל אם אינו נתון אלא להכשיר, כגון קמח שנותנים בתבשיל לפתות וכיוצא בו לדבק התבשיל, הרי הוא בטל ומברך על השאר.

ו. חדושי הרא"ה מסכת ברכות פרק ו - כיצד מברכין

אמר רב חסדא כי הוינא בי רב כהנא הוה אמרינן האי תבשילא דסילקא בורא פרי האדמה, דליפתא דמפשי ביה קמחא בורא מיני מזונות, ולא היא אידי ואידי בורא פרי האדמה, והאי דשדו ביה קמחא לדבוקי בעלמא הוא. פ"י וכיון דלא אתי לתבשילא כלל לא חשיב כלל ומברך על העיקר, הא כל היכא דאתי לתבשילא, אפילו פורתא מברך בורא מיני מזונות, דקימא לן כרב ושמואל דאמרי כל שיש בו מחמשת המינין בתחלה בורא מיני מזונות ולבסוף ברכה אחת מעין שלש. ומיהו דוקא בדאית ביה כזית בכדי אכילת פרס, הא לאו הכי לא, דאפילו אכליה בעיניה, בכי האי גונא לא חשיב לברוכי עליה לבסוף, וכיון דכן ע"י תערובת כה"ג מסתברא דלא חשיב לענין ברכה לא בתחלתו ולא בסופו.

ז. ספר הבתים שערי ברכות שער ג ה"ו

העושה עיסה מן החטים ומן האורז, אם יש בה טעם דגן מברכין עליה המוציא, ואפילו נתן שאור של חטים בתוך עיסה של אורז ויש בה טעם דגן מברכין עליו המוציא. והראב"ד כתב שאין נותנין לו תורת דגן אלא אם כן יש בתערובת כזית דגן בכדי אכילת פרס ומה שכתבנו נראה לנו עיקר.

ח. רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ו הלכה ה

העושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן יוצא בה ידי חובתו וכו' /+ /השגת הראב"ד / העושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן יוצא ידי חובתו. א"א נ"ל והוא שיהיה שם דגן כדי שיאכל כזית בכדי אכילת פרס ויאכלנו.

ט. מגיד משנה הלכות חמץ ומצה פרק ו הלכה ה

העושה עיסה מן החטים וכו'. משנה במסכת חלה העושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח אין בה טעם דגן אינה חייבת

יג. רמב"ם הלכות ברכות פרק ג הלכה ד - ו

קמח של אחד מחמשת המינין שבשלו בקדרה בין לבדו בין שעירבו עם דברים אחרים כגון לביבות וכיוצא בהן, וכן הדגן שחלקו או כתשו ובשלו בקדרה כגון הריפות וגרש הכרמל וכיוצא בהן וכל זה הוא הנקרא מעשה קדרה, וכן כל תבשיל שערב בו מחמשת המינין בין קמח בין פת, בתחלה מברך עליו בורא מיני מזונות.

במה דברים אמורים כשהיה המין הזה חשוב אצלו ולא היה טפלה, אבל אם היה אחד מחמשת המינין שעירב טפלה אינו מברך אלא על העיקר ופותר את הטפלה, וזה כלל בברכות כל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופותר את הטפלה בין שהיתה הטפלה מעורבת עם העיקר בין שלא היתה מעורבת.

כיצד היא הטפלה המעורבת כגון לפת או כרוב שבשלו ועירב בו קמח של אחד מחמשת המינין כדי לדבקו אינו מברך עליו בורא מיני מזונות שהלפת הוא העיקר וקמחו טפלה, שכל דבר שמערבין אותו לדבק או כדי ליתן ריח או כדי לצבוע את התבשיל הרי זו טפלה, אבל אם עירב כדי ליתן טעם בתערובת הרי הוא עיקר, לפיכך מיני דבש שמבשלין אותן ונותנין בהן חלב חטה כדי לדבק ועושין מהן מיני מתיקה אינו מברך עליו בורא מיני מזונות מפני שהדבש הוא העיקר.

יד. חדושי הרשב"א מסכת ברכות דף לו עמוד ב

דובשא עיקר, פ"י רובו דבש ומיעוטו סולת וא"נ עיקרו מחמת דובשו וסולתו להטעימו ולהכשירו, ומ"מ כיון דסולתו מעורב בו להכשירו מברכין על הסולת כדאסיקנא מהא דרב ושמואל, ולא דמי לתבשילא דליפתא דאע"ג דמפשי ביה קמחא לא מברכין עליה אלא שהכל דהתם הוא משום דקימחא לאו להכשירו ולמיהב ביה טעמא מערבין ביה אלא לדבוקי בעלמא אבל הכא דלאכשורי תבשילא איהו עיקר ועליה מברכין.

טו. שיטת ריב"ב דף כ"ו, א מדפה"ר

חביץ קידרא וכן דיסא דכעין חביץ קידרא מיני תבשיל הם מקמח ודבש ומחטים כתושות ודבש רב יהודה אמר וכו' טעמייהו מפרש בגמרא רב יהודה אמר שהכל נהיה בדברו קא סבר דובשא עיקר רב כהנא אמר בורא מיני מזונות קא סבר סמידא עיקר נקוט דרב כהנא כו' דכל מין תבשיל שיש בו מחמשת המינין אע"פ שיש באותו תבשיל מין אחר שהוא עיקר מברכין עליו בורא מיני מזונות והלכתא כוותיה דרב כהנא ולא מטעמיה דאמר סמידא עיקר דאע"ג דדובשא עיקר מברכין עליו בורא מיני מזונות והני מילי כשאותו מין מחמשת המינין מעורב בתבשיל ליתן טעם אבל אם הוא נתון בתבשיל לשאר דברים ושלא ליתן טעם בתבשיל מברך על העיקר כההיא דאמרינן לקמן לט האי דשדו ביה קימחא

בחלה ואין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח. ורבינו כתב אם יש בה טעם דגן וממילא שאם אין בה אינו יוצא. ובהשגות א"א נראה לי והוא שיש בה דגן וכו'. אבל מדברי הרמב"ן ז"ל נראה שאפילו אין שם כזית בכדי אכילת פרס יוצא בה לפי שמדין גרירה הוא שהחטין גוררין את האורו וזהו שהזכירו חטים ואורו בדוקא וכן מבואר בירושלמי והאריך בזה בהלכות בכורות וגם רבינו פרק ו' מהלכות בכורים עם שאר מתנות כהונה כתב משנתנו בדין החלה בקמח חטים וקמח אורו ומשמע דדוקא באלו וכן עיקר:

י. ספר אבודרהם ברכת הלחם זימון ברכת המזון

פירות וקטניות שטוחנין אותן ועושין מהם קמח ואוכלין אותן ע"י הדחק אם עשו ממנו פת או בשלוהו בקדרה אינו בכלל מזון ומברכין עליו שהכל ואם ערבו באותו קמח אחד מחמשת המינין ועשו ממנו פת מברך המוציא וג' ברכות. ואם בשלוהו בקדרה מברך בורא מיני מזונות ולבסוף מעין שלש. וכתב ה"ר יונה דדוק' שיש באותו קמח מאחד מחמשת המינין כדי שיאכל ממנו כזית דגן בכדי אכילת פרס. אבל אם אין בו השיעור מה' המינין אינו מברך לבסוף ג' ברכות אלא בתחלה מברך המוציא כיון שיש בו טעם דגן אף על פי שאין בו כזית דגן בכדי אכילת פרס ולבסוף מעין ג'. וה"ה כשבשלוהו בקדר' שמברך תחלה בורא מיני מזונות אבל לבסוף מברך בורא נפשות.

יא. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רח סעיף ט

עירב קמח דוחן ושאר מיני קטניות עם קמח של חמשת מיני דגן ובשלו בקדירה, מברך בורא מיני מזונות ועל המחיה; ואם עשה ממנו פת, מברך המוציא וברכת המזון; ודוקא שיש באותו קמח מחמשת מינים כדי שיאכל ממנו כזית דגן בכדי אכילת פרס, אבל אם אין בו זה השיעור מחמשת המינים, אינו מברך לבסוף ברכת המזון, אלא בתחלה מברך המוציא כיון שיש בו טעם דגן אף על פי שאין בו כזית בכדי אכילת פרס, ולבסוף על המחיה; ואם בשלו בקדירה, מברך תחלה בורא מיני מזונות ואחריו בורא נפשות.

יב. תוספות מסכת ברכות דף לט עמוד א ד"ה בצר ליה

בצר ליה שיעורא - היינו דוקא בברכה שלאחריו דבעינן שיעור אבל בברכה שלפניו אפילו פחות מכשיעור דאסור ליהנות בעולם הזה בלא ברכה בין לענין אכילה בין לענין שתיה אבל בברכה שלאחריו בעינן שיעור מלא לוגמיו על כן יש ליוזהר לשתות מכוס של ברכה מלא לוגמיו כדי שיברך לאחריו מעין ג' ברכות.

לדבוקי בעלמא הוא דעבדי ליה. וקשיא לי לסברא זו הא דתנן (מד, א) הביאו לפניו מליח ופת עמו מברך על המליח ופטר את הפת זה הכלל כל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופטר את הטפלה ואם המליח שהוא עיקר פטר את הפת שהיא טפלה בו כל שכן שיש לפטור מין מחמשת המינין המעורב בתבשיל אם טפלה למין אחר אלא יש לומר זה שבאו רב ושמואל ללמדנו שכל תבשיל שמעורב בהן מין מחמשת המינין ליתן טעם בתבשיל אותו המין הוא חשוב לעיקר מפני חשיבותו ומברך עליו אם הוא נתון בתבשיל לשאר דברים ושלא ליתן טעם בתבשיל אינו חשוב כעיקר ומברך על המין האחר שהוא עיקר.

טז. טור אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רח

על חמשת המינין שהן גפן ותאנה ורמון וזית ותמרה שנשתבחה בהן א"י כי דבש האמור בפסוק הוא דבש תמרים מברכין לאחריהן ברכה אחת מעין ג' ולפנים תבאר שמתוך חשיבותן קבעו להם ברכה בפני עצמן וה' מיני דגן שהן חטים ושעורין וכוסמין ושבולת שועל ושיפון שהן גם כן חשובין שנשתבחה בהן ארץ ישראל שכוסמין הן מין חטים ושבולת שועל ושיפון הן מיני שעורים ועוד יש להם מעלה כי עליהם יחיה האדם ואם עשה מהם פת מברך עליהם המוציא הלכך אפילו לא עשה מהן פת אלא תבשיל כגון מעשה קדרה ודייסא ואפי' עירב בהם דבש ושאר מינין מברך עליהן במ"מ ולבסוף ברכה אחת מעין ג' דאמר שמואל כל שיש בו מחמשת המינין מברך עליו במ"מ הלכך תבשיל שהוא (ס"א שעיקר הוא) מחמשת המינין אפילו עירב עמו דברים אחרים עד שנעשו רוב מברך עליהן במ"מ ולבסוף ברכה אחת מעין ג'. אבל אם לא נתנו מהם בתבשיל אלא להקפותו ולדבוקו בטלין בתבשיל וה"מ שעושים מהן תבשיל אבל אם אכל אותם בעין ל"ש חיין ל"ש מבושלים אינן חשובין לקבוע להן ברכה ומברך לפניהם בפה"א:

יז. תוספות מסכת ברכות דף לו עמוד ב ד"ה כל שיש

כל שיש בו מחמשת המינין מברכין עליו בורא מיני מזונות - וכן קלייריט"ש בלע"ז שעושים מקמה ומים או מחלב מברכין עליהם בורא מיני מזונות וכן כשנותנים קמה לתוך פולין או לתוך עדשים או כרישים וכן לתוך שקדים שעושים לחולה אם עושין אותו כדי שיסעוד הלב אז צריך לברך בורא מ"מ ואם לדבק בעלמא אינו צריך לברך בורא מ"מ וטוב להחמיר ולגמעו בתוך הסעודה לאחר ברכת המוציא ופטר ממה נפשך.

יח. בית הבחירה למאירי מסכת ברכות דף לו עמוד א

כל תבשיל מאלו הנזכרים שהם בדין בורא מיני מזונות אם עירב בו דברים אחרים כגון דבש ושמן ותבלין אף על פי

שהכניס בו מהן הרבה הואיל ויש בו מחמשת המינים ושעיקר התבשיל קרוי על שם אותו מין מחמשת המינים אף על פי שרובו מדברים אחרים הולכים אחר אותו המין והוא שאמרו סמידא עיקר ר"ל הקמה וכו' אבל אם עיקר התבשיל מדברים אחרים ומכניס בו קמה הרבה למתק את הטעם או לעבות התבשיל כדרך שעושים בתבשיל של גריסין אין הקמה עיקר ואין הולכין אחריו והוא שאמרו בפרק זה בתבשילא דליפתא דאפשא לה קמחא ואמרו עליה מברך ב"פ האדמה וריהטא דמחוזא הנזכר בסוף סוגיא זו הוא הוא חביץ קדרה אלא שבמחוזא היו מכניסים בה דבש הרבה והיו סבורים מתוך כך לברך עליה שהכל ובחקלאה ר"ל העשויה בכפרים במ"מ ואינו כן אלא שניהם במ"מ כדרך שכתבנו וכן הדין בקמח של חמשת המינים שנתערב בהם קמח משאר מינים ועשאן פת מברך המוציא וג' ברכות וכן כתבו גאוני הראשונים:

יט. ספר הפרדס שער א

[ח] ואם ערב אחד מחמשת המינים בשום תבשיל כדי להטעימו י" או כדי לדבוק לא מברכין עליה בורא מיני מזונות משום דאין הקמה עיקר ומברכין עליה כפי מה שהוא. כלומר אם התבשיל הוא מפירות האדמה מברכין עליה בתחילה בורא פרי האדמה ולבסוף שהכל נהיה בדברו⁹⁸, ואם של פירות העץ מברך בורא פרי העץ, וכדומה לזה. דגרסינן בפרק כיצד מברכין⁹⁹ אמר רב אשי כי הוינן ביה רב כהנא אמר לן האי תבשילא דטילק¹⁰⁰ מברך בורא פרי האדמה. דלפתא בורא מיני מזונות. הדר אמר רב אשי אידי ואידי בורא פרי האדמה. והאי דשדו בה קמחא לדבוקי בעלמא עבדי ליה, וכן פסקו הרב אלפסי ז"ל¹⁰¹ והר"ם במז"ל¹⁰².

ספר הפרדס / אורח חיים / סטוטנשון / עמוד 37
הדפוס מאוצר החכמה

כ. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רח סעיף ב

חמשת מיני דגן ששלקן או כתשן ועשה מהם תבשיל, כגון מעשה קדירה הריפות וגרש כרמל ודייסא, אפילו עירב עמהם דבש הרבה יותר מהם או מינים אחרים הרבה יותר מהם, מברך עליו בורא מיני מזונות ולבסוף על המחיה; אבל אם לא נתן הדגן בתבשיל אלא לדבוק ולהקפותו, בטל בתבשיל.

כא. ט"ז אורח חיים סימן רח ס"ק ג

אפילו עירב עמהם כו'. כאן בחמשת המינים שהם חשובים ביותר לא אזלינן בתר רוב רק כל שנותנים אותן למאכל משא"כ בשאר דברים אזלינן בתר הרוב כמ"ש סי' ר"ב בתחלתו ע"ש וכן אי' בסו"ר ר"ח ס"ז משמע דכאן אפי' אינם נותנים טעם שיש להם חשיבות כיון שהם למאכל דהא כל דיש דבש אין מרגיש רק טעם דבש:

כב. שו"ת תשב"ץ חלק ב סימן רצא

העושה עסה מן האורז ומן החטין אם יש בה טעם דגן אף על פי שרוב העסה הוא מן האורז נתחייב כל העסה בחלה מן התור'. וחייב להפריש על הכל. יש אומרים אף על פי שאין

מן הדגן כזית בכדי אכילת פרס. ויש אומרים שצריך שיהיה בה כזית בכדי אכילת פרס. בד"א כשיש מן הדגן שיעור חלה.

כג. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף סז עמוד א

אמר ר' אבהו אמר רבי יוחנן: כל שטעמו וממשו - אסור ולוקין עליו, וזהו כזית בכדי אכילת פרס, טעמו ולא ממשו - אסור ואין לוקין עליו.

כד. רש"י מסכת עבודה זרה דף סז עמוד ב

כל שטעמו וממשו לוקין עליו וזהו כזית בכדי אכילת פרס - ועל כגון זה נאמר שיעור כזית בכדי אכילת פרס הלכה למשה מסיני שאם יש בכשיעור פרס של תבשיל כזית מן האיסור לוקין עליו אף על פי שאין כזית של איסור נאכל בבת אחת כיון דאינו שוהה באכילתו משהתחיל לאוכלו עד שגמרו אלא כדי אכילת פרס מצטרפת אכילתו ולוקה אבל אם אין בכדי אכילת פרס של תבשיל איסור הואיל ושוהה באכילתו כזית יותר מכדי אכילת פרס הוה להו כשתי אכילות של שני ימים ואין לוקין דקים להו לרבנן דאכילת פרס הוה שיעור שהיית אכילה וכו' טעמו ולא ממשו - כגון חלב שנפל לקדרה או חלב שנפל נימוח שאין ממשו בעין.

כה. רש"י מסכת חולין דף צח עמוד ב ד"ה לטעם כעיקר

לטעם כעיקר - נותן טעם קים לן דאסור בקדשים כעיקר ממשו של איסור ולהא מילתא קתני זהו למעוטי שאר קדשים אבל חולין שפיר גמרינן מיניה למאה וששים דהא קים לן מאחרי רבים להטות דבטלי ברובא וילפינן מהכא להחמיר דלא ליבטיל אלא במאה ורבא לית ליה טעם כעיקר בחולין כדמפרש ואזיל מדאורייתא ברובא בטיל אלא מדרבנן והכי נמי שמעינן ליה לר' יוחנן במסכת ע"ז (דף סז) כל שטעמו ולא ממשו אין לוקין עליו והא דילפינן ליה בפסחים (דף מד) מנזיר ומשרת ליתן טעם כעיקר סבירא להו אמוראי בתראי דאסמכתא בעלמא הוא ולא מילף הוא דהוה להו נזיר וגיעולי עובדי כוכבים ב' כתובין הבאין כאחד אי נמי גיעולי עובדי כוכבים חדוש הוא כדאמרינן התם ומשרת להיתר מצטרף לאיסור.

כו. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף מד עמוד א

והאי משרת להכי הוא דאתא? האי מיבעי ליה לכדתניא: משרת - ליתן טעם כעיקר. שאם שרה ענבים במים ויש בהן טעם יין - חייב. מכאן אתה דן לכל התורה כולה: ומה נזיר שאין איסורו איסור עולם, ואין איסורו איסור הנאה, ויש היתר לאיסורו - עשה בו טעם כעיקר. כלאים, שאיסורו איסור עולם, ואיסורו איסור הנאה, ואין היתר לאיסורו - אינו דין שיעשה טעם כעיקר. והוא הדין לערלה בשתיים.

כז. חדושי הרמב"ן מסכת חולין דף צח עמוד ב

ומדאמרינן לטעם כעיקר דבקדשים אסור. פרש"י ז"ל דלרבא לית ליה טעם כעיקר בחולין אלא מדרבנן וכדמפרש ואזיל דמדאורייתא ברובא בטיל, והכי נמי שמעינן ליה לר' יוחנן במס' ע"ז (ס"ז ב') כל שטעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו, והא דילפינן ליה בפסחים מנזיר משרת ליתן טעם כעיקר, סבירא להו לאמוראי בתראי דאסמכתא בעלמא הוא ולא למילף הוא דהוה להו נזיר וגיעולי גוים שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין, אי נמי גיעולי גוים חדוש הוא כדאמרינן התם ומשרת להיתר מצטרף לאיסור, והכי נמי משמע לקמן בפרק כל הבשר (ק"ח א') דאמר אבבי שמע מינה טעמו ולא ממשו דאורייתא דגמרינן מבשר בחלב וא"ל רבא דרך בישול אסרה תורה אלמא ס"ל טעמו ולא ממשו לאו דאורייתא, וכו' מכל מקום דברי רש"י ז"ל בשמעתא דרבא ודר' יוחנן נכונים הם דטעם כעיקר דרבנן.

תורת הבית הארוך בית ד שער א דף י עמוד ב - יא עמוד ב אבל רבנו תם ז"ל אומר דטעם כעיקר דאורייתא במין בשאינו מינו כדגמרינן ליה בפרק אלו עוברין משרת ומגיעולי נכרים ולא חידוש הוא כמו שכתב רש"י ז"ל דר"ע דילף מגיעולי נכרים הא קאמר התם דגיעולי נכרים לאו חידוש הוא דלא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא דלא פגמה וכו' מכל מקום לענין פסק הלכה אנו על מי נסמוך בא ונסמוך על רבנו תם ורבנו יצחק ובעל ההלכות והראב"ד ז"ל שרבים הם ואמרו להחמיר בשל תורה.

כח. רא"ש מסכת חולין פרק ז סימן לא

ופירש ר"ת דטעם כעיקר במין בשאינו מינו דאורייתא. דכיון שנתן האיסור טעם בהיתר נהפך כולו להיות איסור ולוקין עליו בכזית כאילו הוה כולו איסור. ואפילו לקולא אזלינן בתר טעמא ויוצא בעיסת האורז ידי חובתו כיון שיש בה טעם ואפילו רובא אורז. וילפינן לה משרת או מגיעולי עובדי כוכבים. וההיא דרבי יוחנן כל שטעמו ולא ממשו אין לוקין עליו מיירי במין במינו וטעמו וממשו דקאמר דלוקין היינו כשהאיסור בעין ומכירו. טעמו ולא ממשו אסור מדרבנן ואין לוקין עליו דמדאורייתא ברובא בטל. וה"ה אם היה ממש האיסור בעין ולא נימוח רק שאין ניכר אין לוקין עליו כי הוא בטל ברוב. אלא הא קמ"ל דאפ"ה אסור מדרבנן והיינו דנקט דמין במינו בטעמא אף על גב דלא יהיב טעמא זה בזה. משום דבעי למימר טעמו ולא ממשו אסור ועד היכן הוא אסור בכדי דיהיב טעמו במין בשאינו מינו.

כט. ספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה קפז

ובכאן ראוי לי שארמוז על שורש גדול שלא קדם לי זכרו. וזה שאמרו ית' לא תבשל גדי בחלב אמו נכפל בתורה שלשה פעמים (משפטי' כג, ס"פ תשא, ראה יד). ואמרו מלמדי

להקל. וטעמו ולא ממשו היינו היכא דליכא כזית בכדי אכילת פרס ואף על פי שנתן האיסור טעם בהיתר אין לוקין עליו ואף על גב דטעם כעיקר ילפינן מקרא. מסתבר לומר דלא החמירה תורה בנתינת טעם של איסור בהיתר להופכו לאיסור כשהיתר כ"כ יותר על האיסור שאם היה האיסור בעין וניכר בתוך ההיתר בלא נתינת טעם לא היה לוקה עליו דהיינו ביותר מכדי אכילת פרס.

לג. רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק טו הלכה ב - ג

כיצד חלב הכליות שנפל לתוך הגריסין ונמוח הכל, טועמין את הגריסין אם לא נמצא בהן טעם חלב הרי אלו מותרין, ואם נמצא בהם טעם חלב והיה בהן ממשו הרי אלו אסורין מן התורה, נמצא בהן טעמו ולא היה בהן ממשו הרי אלו אסורין מדברי סופרים.

כיצד הוא ממשו כגון שהיה מן החלב כזית בכל שלש ביצים מן התערובת, אם אכל מן הגריסין האלו כשלש ביצים הואיל ויש בהן כזית מן החלב לוקה שהרי טעם האיסור וממשו קיים, אכל פחות משלש ביצים מכין אותו מכת מרדות מדבריהם, וכן אם לא היה בתערובת כזית בכל שלש ביצים אף על פי שיש בהן טעם חלב ואכל כל הקדירה אינו לוקה אלא מכת מרדות.

לד. כסף משנה הלכות מאכלות אסורות פרק טו הלכה ב

ומ"ש כיצד חלב הכליות שנפל לתוך הגריסין נמוח הכל וכו'. בפ' בתרא דע"ז עלה ס"ז אמר רבי אבהו אמר ר' יוחנן כל שטעמו וממשו אסור ולוקין עליו וזהו כזית בכדי א"פ טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו וכתבו התוס' שם ובפ' גיד הנשה (דף צ"ח:) שרש"י סובר שטעמו ולא ממשו לא מיתסר אלא מדרבנן ור"ת סובר דמדאורייתא מיתסר והאריכו בראיות כל אחד מהם ודעת רבינו כרש"י:

לה. רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק א הלכה ו

אין חייבין כרת אלא על אכילת עצמו של חמץ אבל עירוב חמץ כגון כותח הבבלי ושכר המדי וכל הדומה להן מדברים שהחמץ מעורב בהן אם אכלן בפסח לוקה ואין בו כרת שנאמר +שמות י"ב+ כל מחמצת לא תאכלו, במה דברים אמורים בשאכל כזית חמץ בתוך התערובת בכדי אכילת שלש ביצים הוא שלוקה מן התורה, אבל אם אין בתערובת כזית בכדי אכילת שלש ביצים אף על פי שאסור לו לאכול אם אכל אינו לוקה אלא מכין אותו מכת מרדות.

לו. חדושי הריטב"א מסכת עבודה זרה דף סז עמוד א

אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן כל שטעמו וממשו אסור ולוקין עליו כשיש כזית בכדי אכילת פרס. פירוש דהשתא אחשביה רחמנא כאילו אכליה בעיניה וכדפרש"י ז"ל, והא

הפירוש שכל לאו מהם הוא לעניין, אמרו (מכיל' משפטי' חולין קטו: וש"נ) חד לאיסור אכילה וחד לאיסור הנאה וחד לאיסור בשול. ולמקשה שיקשה ויאמר לאי זה דבר מנית איסור אכילתו ואיסור בשולו שתי מצות ולא תמנ' איסור הנאתו מצו' שלישי', הנה ידע המקש' שאיסור הנאה אין ראוי שיימנה מצוה בפני עצמה מפני שהוא ואיסור אכילה ענין אחד. שהאכילה מין ממיני ההנאה. ואמרו ית' בדבר שהוא לא יאכל אמנם הוא דמיון מדמינוי ההנאה. והכוונה שהוא לא יהנה בו לא באכילה ולא בזולתו. והוא אמרם ע"ה (פסחי' כא ב וש"נ) כל מקום שנאמר לא תאכל לא תאכלו לא יאכל אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע עד שיפרט לך הכתוב כדרך שפרט בנבלה, שביאר היתר התועלת בה והוא אמרו (ראה יד) לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה וכו'. ולפי השרש הזה אין ראוי שיימנה איסור אכיל' ואיסור הנאה שתי מצות.

ל. חדושי הריטב"א מסכת חולין דף צה עמוד ב

וא"ת הא שמעינן ליה לאבבי טעמו ולא ממשו דאורייתא ושמעין ליה נמי דאמר בזרוע בשלה בטיל והלא נ"ט בהתר הוא ואסורה לא קיימא באפי נפשיה, התם מין במינו הוא ואין טעם האיסור נכר בהיתר כלל והרי הוא כאלו הם עומדין בפני עצמן ומש"ה מדאורייתא בטיל ברובא אבל כל היתר שמקבל טעם מן האיסור וטעם האיסור ניכר בו טעימתו זו היא הכרתו כדכתיב וחיך אוכל יטעם לו אין חשיבות האוכל אלא בטעמו.

לא. בית הבחירה למאירי מסכת פסחים דף מה עמוד א

זהו ביאור השמועה ויש לדון לדעת האומר שטעמו ולא ממשו לוקין עליו לר' עקיבא אף על גב דטעם כעיקר מגיעולי גוים נפקא ליה נוקים משרת ליחודי לאו לנזיר להלקותו שאם מגיעולי גוים איסור מלקות ליכא שאין מלקין במה מצינו ופירשו גדולי הדורות דכל כי הא לאו מילף הוא אלא גלויי מלתא בעלמא שאילו לא היית למד גוף האיסור והיית רוצה ללמוד מגיעולי גוים או משרת זהו בנין אב אבל אחר שנודעו לנו האיסורין וגלי רחמנא בחד דטעם כעיקר ממילא שמעינן דהכי נמי לשאר איסורין ולא הוצרך ליחד בו לאו ומ"מ לדידן לא קשיא דלא איצטרך לן ליחודי לאו שהרי טעמו ולא ממשו אין מלקין עליו:

לב. רא"ש מסכת חולין פרק ז סימן לא

ורבינו חיים ז"ל פירש דאירי שפיר במין בשאינו מינו. וטעמו וממשו קרי כשיש כזית בכדי אכילת פרס דאז הוי כמו ממשו של איסור. כיון דיש כ"כ מן האיסור שבתוך אכילת פרס אוכל כזית נעשה כולו איסור. והאוכל ממנו כזית לוקה. כדחזינן גבי עיסת אורז דבכזית ממנו יוצא ידי חובתו אף

מ. תוספות מסכת ברכות דף מד עמוד א ד"ה באוכלי פירות

באוכלי פירות גנוסר שנו - שהמליח עיקר שהוא בא להשיב הלב שנחלש מפני מתיקות הפירות והפת שלאחריו טפל ואינו בא אלא בשביל המליח וא"ת פירות הוי עיקר ומליח טפל ולברוך על הפירות ולפטר כולהו וי"ל דמיירי שלא אכל הפירות באותו מעמד א"נ בשעה שאכל פירות גנוסר לא היה שם עדיין מליח ופת דלא היה יודע שיחלש לבו מחמת המתקות.

דאצטריך לומר כל שטעמו ואף על פי שהוא בכלל ממשו, משום דליתיה להאי דינא אלא במין שאינו מינו דיהיב טעמא, דאילו מין במינו הא אמרינן דמדאורייתא חד בתרי בטיל, ואפילו לח בלח, וכל שכן יבש ביבש דההיא אפילו מדרבנן בטיל חד בתרי כל היכא דלא הוי דבר חשוב, וכדאמר רבא בפרק כל התערובות (זבחים ע"ט א') אמור רבנן ברובא והיינו יבש ביבש דאפילו מדרבנן הוי ברובא וכדכתיבנא במסכת חולין בס"ד, וכל שיעורי נותני טעמים או איסורי משהו שנאמרו בשום מקום אינם אלא מדרבנן, וזה ברור.

לז. בדק הבית על תורת הבית בית ד שער א דף יא עמוד א

ור' יוחנן ורבא אליבא דר"ע סברי ודאי בדרשא דקראי כאביי וסבר דמשרת דכתיב גבי נזיר להיתר מצטרף לאיסור וטעם כעיקר לא כתיב בנזיר אלא בגיעולי נכרים ובב"ח ובחטאת כתיבי תרווייהו ואמרינן דחטאת מופנה דודאי שפיר גמרינן ליה מנזיר לענין היתר מצטרף לאיסור ומגיעולי נכרים לענין טעם כעיקר הילכך הוי שני כתובין הבאין כאחד בהדי תרווייהו בנזיר לענין היתר מצטרף לאיסור ובגיעולי נכרים לענין טעמו ולא ממשו דסברי ר' יוחנן ורבא דשקולין הם ויבאו שניהם הילכך בשאר איסורין אין היתר מצטרף לאיסור לבד מחטאת ונזיר וטעמו ולא ממשו מותר בשאר איסורין לבד מחטאת ובשר בחלב וגיעולי נכרים, והכי מוכח בפסחים לר' יוחנן, ורבא ס"ל כוותיה מההיא דכל הבשר. והלכתא כרבא ור' יוחנן ואליבא דר"ע דסבר לה כר"ש דנותן טעם לפגם מותר ואפילו בגיעולי נכרים וכו' חייא בר אבא דאמר לא אסרה תורה אלא קדרה בת יומא. הילכך טעמו וממשו אסור ולוקין עליו במין בשאינו מינו בשאכל כזית בכדי אכילת פרס, טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו ודינו בכל דבר כאיסורין דרבנן וכו'

לח. שולחן ערוך יורה דעה הלכות תערובות סימן צח סעיף ב

אם נתערב מין במינו ונשפך, בענין שאין יכולין לעמוד עליו לשערו, אם נודע שהיה רובו היתר, מותר. ואם לא נודע שהיה רובו היתר, אסור. אבל אם נתערב בשאינו מינו ונשפך בענין שאין יכולין לעמוד עליו לשערו, אפ"ל נודע שהיה רובו היתר, אסור.

לט. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף מד עמוד א

משנה. הביאו לפניו מליח תחלה ופת עמו - מברך על המליח ופוטר את הפת, שהפת טפלה לו. זה הכלל: כל שהוא עיקר ועמו טפלה - מברך על העיקר ופוטר את הטפלה. גמרא. ומי איכא מידי דהוי מליח עיקר ופת טפלה? אמר רב אחא בריה דרב עזריא אמר רב אשי: באוכלי פירות גנוסר שנו.